

Paul Sattelmacher, Paul Lüttig, Gerhard Beyer und Wilhelm Sirp bearb. Werkes. München : Vahlen, 2013. XXII, 492 S.

35 Schuschke W. Zivilrechtliche Arbeitstechnik im Assessorexamen. Votum, Urteil, Aktenvortrag, Anwaltsgutachten. 36., neu bearbeitete Auflage. München : Verlag Franz Vahlen, 2023. XXVI, 484 S.

36 Gusseck L. Zu Relation und Rationalität richterlichen Entscheidens. Festschrift für Ulrich Spellenberg. München, 2010. S. 83-98.

Стаття надійшла до редакції: 24.05.2023

УДК 340.12

DOI: 10.36550/2522-9230-2023-14-334-339

Бліхар Марія Миронівна,

доктор юридичних наук, професор кафедри адміністративного та інформаційного права Інституту права, психології та інноваційної освіти Національного університету «Львівська політехніка»
e-mail: blikharm@ukr.net
<https://orcid.org/0000-0003-2974-0419>

Бліхар Вячеслав Степанович,

доктор філософських наук, професор кафедри соціально-поведінкових, гуманітарних наук та економічної безпеки Львівського державного університету внутрішніх справ
e-mail: blikharv@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0001-7545-9009>

МОДЕРНА РЕЛЯЦІЙНА ТЕХНІКА: ДИХОТОМІЯ СУБСУМЦІЇ І ЗВАЖУВАННЯ

У статті актуалізується питання дихотомії форм застосування права (Р. Алексі) в реляційній техніці, що означає, що її предметом є субсумція і зважування, які розглядаються під кутом того значення, яке вони мають або можуть мати в модерній реляційній техніці, тобто приблизно з 1900 року і до сьогодні, а також у майбутньому. Обґрунтовано, що субсумція і зважування можуть бути двоєдиною основою реляційної техніки. Проаналізовано питання: що таке субсумція і зважування та як субсумція і зважування сполучаються в рамках реляційної техніки.

Констатовано, що реляційна техніка в широкому розумінні – це методика, – стандартну форму якої запропонував у свій час Г. Даубеншпек, – складання реляції (реферат, експертний висновок (вотум), присуд); реляційна техніка у вузькому розумінні, тобто експертний стиль опрацювання правової справи, – це методика складання ізольованого експертного висновку. Показано, що субсумція як традиційна форма цієї операції, яка в теорії юридичної аргументації називається внутрішнім виправданням правового рішення, має прямий стосунок до модерної реляційної техніки, тоді як зважування як операція зовнішнього виправдання сьогодні має тільки мізерне значення для такої техніки. У статті продемонстровано, як субсумція завоювала своє місце в реляційній техніці, а також пояснені перспективи, які відкриваються в реляційній техніці для зважування, предметом якого можуть бути інтереси, блага чи, особливо, принципи. Субсумція у статті розуміється передусім як загальна схема реляційної техніки, а зважування – як субсидіарна процедура зважування принципів, яка має завершуватися формуванням норм для вирішення в сенсі С. Ерліха, Р. Алексі та ін. Робиться висновок, що потенційне запозичення реляційної техніки в Україні має враховувати стан справ з субсумцією і зважуванням, який існує нині в модерній реляційній техніці. Відмічається, що потрібно підтримувати зусилля щодо впровадження зважування до реляційної техніки.

Ключові слова: юридична методологія, теорія юридичної аргументації, форми застосування права, теорія норм, правила і принципи, Г. Даубеншпек, Р. Алексі, експертний стиль, методика, норми для вирішення.

Blihar M., Blihar V. MODERN RELATIONAL TECHNIQUE: THE DICHOTOMY OF SUBSUMPTION AND WEIGHING

The article under studies deals with the issue of the dichotomy of the forms of applying law (R. Alexy) in relational technique. It means that subsumption and weighing are the subject of its studies, and they are regarded in terms of the meaning, which they have or may have in modern relational technique i.e., from about 1900 to the present day, as well as in the future. The purpose of the article is to explain how subsumption and weighing can be the twofold basis of relational technique. In order to achieve the goal, it is essential to give answers to the following questions: what is the essence of subsumption and weighing, how are subsumption and weighing combined within relational technique.

According to the article, relational technique in the broad sense is a methodology (its standard form was introduced by H. Daubenspeck) for drafting a relation (abstract, expertise opinion (votum), decision). Relational technique in the narrow sense (the expertise style of processing a legal case) is a methodology for drafting an isolated expertise opinion. Consequently,

subsumption as a traditional form of the operation, which is called internal justification of a legal decision in the theory of juridical argumentation, is directly related to modern relational technique, whereas weighing, as an operation of external justification, is of only minor importance for such a technique today. The article demonstrates how subsumption has gained its place in relational technique and explains the prospects that it opens up for weighing, with interests, benefits or, especially, principles being the latter's subject. In the article, subsumption is described primarily as a general scheme of relational technique, while weighing is understood as a subsidiary procedure for weighing principles, which should result in the formation of norms for decision in the sense of E. Ehrlich, R. Alexy, and others. The article concludes that the potential borrowing of relational technique in Ukraine should take into account the state of affairs with subsumption and weighting in modern relational technique. Everything possible has to be done in order to introduce weighing into relational technique.

Key words: juridical methodology, theory of juridical argumentation, forms of applying law, theory of norms, rules and principles, H. Daubenspeck, R. Alexy, expertise style, methodology, norms for decision.

Постановка проблеми. Інтерпретаційна та дискреційна активність судді під час його професійної діяльності є необхідним засобом, за допомогою якого зміст абстрактних, відносно визначених правових норм конкретизується, і вони стають застосовними при вирішенні окремих спірних ситуацій. Інтерпретаційна та дискреційна активність судді поєднує в собі раціонально-технічний та екзистенційно-смысловий рівні, зумовлює необхідність високого рівня особистісної й професійної зрілості в судді. Суддя моделює пошук оптимального рішення щодо конкретної юридичної ситуації. Субсумція і зважування – це дві форми застосування права (Р. Алексі). Реляційна техніка має прямий стосунок до першої, причому друга форма є складовою частиною принципу пропорційності. Те, як субсумція і зважування спільно існують в рамках реляційної техніки є актуальною темою для дослідження, оскільки їхнє сполучення в такій техніці досі є мало опрацьованим і апробованим.

Реляційну техніку, передусім як мистецтво складання двох типів експертного висновку, комплексного та ізольованого, в Україні досліджують такі автори, як: О. Г. Степенюк, Р. А. Майданик, В.В.Трутен, Н. А. Гураленко, О. Д. Максимюк та ін. Основою для їхніх робіт є праці таких німецьких авторів, як: Г. Даубеншпек, П. Заттельмахер, В. Зірп, В. Шушке, П. Катко, Хр. Фішер, К.-Ф. Штукенберг, Ф.Ранієрі, Я. Шредер, Й. Рюкерт та ін. Питання субсумції і зважування досліджують, крім згаданих вище осіб, такі автори, як: В. Д. Титов, М. І. Козюбра, Т. І. Дудаш, О. О. Уварова, Д. О. Бочаров, О.В. Настасійчук, А. Г. Павлюк та ін. вітчизняні автори, які опираються чи можуть опиратися при цьому на твори таких німецьких авторів, як: Р. Алексі, Г. Штук, Т. Рім, Р. Штамлер, Я.-Р. Зікман, Ш. Фогль, Ф. Гекк, С. Ерліх, К.Ларенц, Б. Рютерс, Фр. Бідлінські та ін. Водночас говорити про те, що питання про відношення реляційної техніки та субсумції і зважування є закритим питанням, сьогодні ще не можна.

Мета статті – пояснити, як субсумція і зважування можуть бути двоєдиною основою реляційної техніки. Мета, про яку тут йдеться, стає досяжною тоді, коли будуть отримані відповіді на такі питання: що таке субсумція і зважування та як субсумція і зважування сполучаються в рамках реляційної техніки.

Виклад основного матеріалу дослідження. Реляційна техніка, в широкому розумінні – це методика, стандартну форму якої запропонував у свій час, а саме в 1884 році [1], і розвивав пізніше, до 1911 року [2], – Герман Даубеншпек (1831-1915), – складання реляції (реферат, експертний висновок (вотум), присуд). Реляційна техніка, у вузькому розумінні, тобто експертний стиль опрацювання правової справи [3], – це методика складання ізольованого експертного висновку.

Про історію реляційної техніки можна говорити з приблизно 1500 року. Так, відомо, що виникнення реляційної техніки пов'язане з появою письмового судового провадження в континентальній Європі в часи Середньовіччя. Особливо яскраво виражений її розвиток в практиці німецького Рейхскаммергеріхта - уже з XVI століття. Письмовість і непрямий характер провадження в римському загальному судовому процесі, а також колегіальна структура Рейхскаммергеріхта накладають істотний відбиток на техніку і стиль актової реляції. В центрі суддівського завдання асесора в Рейхскаммергеріхті перебуває складання реляції із процесуальних актів, тобто матеріалів справи. Необхідність інформування колегіального суду про судовий процес зробила потрібним те, що асесор як релятор готує реферат, так зв. *реляцію*, щодо змісту письмових процесуальних актів, і пропонує колегам [4, с. 1157]. При цьому ширше поняття реляції може включати в себе і поняття експертного висновку (вотума) [4, с. 1158-1159] та інші структурні елементи.

Спочатку реляційна техніка реально виконувала як описану вище прикладну функцію, так і навчальну функцію, оскільки вміння складати реляцію потрібно було мати для того, щоб працювати в судовій системі того часу. XIX століття призвело до істотних змін в судовому процесі, що пов'язано з переходом від письмового провадження до усного. Це не могло не вплинути і на реляційну техніку, в якій в цей час реальна судова функція припиняє своє існування, а от навчальна - залишається і до наших днів. Ця остання функція має місце в Німеччині в двох формах, яким корелює згаданий вище поділ реляційної техніки на широку і вузьку техніку.

Експертний стиль, як ізольована і спрощена за рахунок відмови від аналізу процесуальних питань техніка застосування матеріального права, використовується під час навчання в університеті, а власне реляційна техніка є, після закінчення навчання в університеті, основою для стажування в суді. Це пов'язано з особливістю юридичної освіти в Німеччині, яка розпадається на два етапи: навчання на юридичному факультеті і окреме стажування в суді, адвокатурі тощо. При цьому потрібно здати два державні іспити. Реляційна техніка (і в вузькому, і в широкому розумінні) є основою для складання цих іспитів.

Викладене вище підводить нас до умовної дати – 1900 року, коли вже можна говорити про модерну реляційну техніку. Для наших цілей достатньо зупинитися тільки на стандартній реляційній техніці у формі, запропонованій Г. Даубеншпеком, оскільки закладена ним традиція продовжується і донині.

Так, останнє видання посібника з реляційної техніки Г. Даубеншпека мало місце в 2013 році. Докладну історію 34 попередніх видань цього посібника подає Л. Гуссек, виділяючи при цьому покоління у розвитку стандартного посібника, які асоціюються з іменами Г. Даубеншпека, П. Заттельмахера, В. Зірпа і В. Шушке [6, с. 84]. Особливо слід відмітити внесок В. Зірпа, який полягає у повторному введенні субсумції і силогізму до викладу суддівського рішення з 1972 року [6, с. 84]. Про повторне введення говориться тому, що субсумція була добре відома і Г. Даубеншпеку, але потім відійшла на задній план у П. Заттельмахера (докладно про це див. [6, с. 91-97]).

Субсумція – це логіко-юридичний термін, яким позначається логічна форма процесу застосування права (див., наприклад, [7, с. 26], де сказано, що *субсумція* – це застосування конкретної правової норми саме до даного випадку). Як субсумція, так і зважування в останні десятиліття стали предметом дослідження в теорії юридичної аргументації. Виділимо ті публікації, в яких ці питання дискутуються не окремо, а в порівнянні і поєднанні. Йдеться передусім про роботи Г. Штюка [8], Т. Ріма [9] і Р. Алексі [10].

Так, Г. Штюк виходить з того, що зважувань при правозастосуванні уникнути не можна і тому може йтися тільки про те, щоб їхнє впровадження прив'язати до раціональних критеріїв. [8, с. 405] Тому у Г. Штюка йдеться про відношення субсумції й зважування як форм правозастосування, а досліджуване питання при цьому полягає в тому, якою мірою зважування може або навіть мусить кваліфікуватися як метод правозастосування і залучатися для доповнення процедури субсумції (подібно Ф. Гекк, Л. Міхаель, Г.-Й. Кох та ін.) [8, с. 405-406].

Г. Штюк говорить про поняття зважування в широкому і вузькому сенсі. В широкому сенсі поняття зважування може використовуватися як синонім до поняття оцінки. При цьому спочатку залишається відкритим питання, що є предметом оцінки (правові блага, аргументи, підстави, інтереси тощо). В вузькому сенсі, за допомогою зважування позначається метод правозастосування. [8, с. 406] В своєму дослідженні Г. Штюк намагається показати, що також в рамках застосування й інтерпретації норм у формі правила може або повинно використовуватися зважування як метод. Тільки в такий спосіб стає можливим структурувати до деталей процес аргументації таким чином, щоб він повністю містив всі релевантні аргументи й став зрозумілий для адресата суддівського присуду [8, с. 418].

Ще далі рухається Т. Рім, один із представників пізньої юриспруденції оцінок як одного із традиційних напрямків юридичної методології (про напрямки див. [11, с. 109-139]), який будує у фундаментальній праці «Зважувальні рішення в практичному правозастосуванні: аргументація, доказ, оцінка» (2006) [9] інтегративну модель відношення субсумції і зважування. Так, Т. Рім вважає, що було б занадто поверхово називати операції субсумції і зважування альтернативними операціями праводобування, із яких залежно від структури відповідної норми може бути застосована то одна, то інша. Скоріше різні процеси зважування інтегровані в субсумційний процес правозастосування; обидва методи не є альтернативними методами праводобування або правозастосування на тому самому рівні, а виконують всередині єдиного процесу правозастосування різні завдання і у такий спосіб взаємодоповнюються. [9, с. 6].

Т. Рім говорить, що в основу його дослідження покладено якнайширше поняття зважування. Як зважування у нього розуміється всяке вирішення, до якого приходять на підставі збирання, визначення ваги і завершального оцінного порівняння поглядів на речі. Протилежність до цього утворює вузьке поняття зважування, згідно з яким зважування є (лише) специфічною формою правозастосування для випадку колізії правових принципів (на протигагу правовим правилам). Метою зважування згідно з цим є тільки розв'язання колізії принципів за допомогою утворення умовного відношення переваги, тобто за допомогою вказання умов, за яких один принцип є більш важливим, ніж інший принцип. Цей спосіб розгляду стосується зазвичай врівноважування таких, що колідують позицій щодо основних прав, в рамках конституційно-правового зважування благ. [9, с. 7-8].

В останньому випадку йдеться передусім про підхід Р. Алексі щодо поділу норм на правила і принципи [12, с. 71-125], який опирається при цьому на підхід Р. Дворкіна, і полягає в тому, що правила – це норми, які можуть бути або виконані, або не виконані, а принципи – це норми, які можуть бути виконані різною мірою.

Проте, згідно з широким поняттям зважування, яке розробляє Т. Рім, зважування не обмежене зважуванням правових принципів. Це веде до того, що зважування (в широкому сенсі) потрібне в усіх випадках, в яких компаративні погляди на речі (тобто ознаки, які можуть бути градуально виконуваними або можуть мати різну вагу) впливають на рішення на користь або проти певного результату. Тому не тільки зважування благ поміж такими, що розуміються як правові принципи основними правами або конституційними цінностями є деліберативним рішенням в широкому сенсі, а так само ними є оцінка доказів за допомогою фактичних побічних доказів, тлумачення й дальше творення позитивного права за допомогою методичних аргументів, або правова оцінка обставин окремої справи, напр., у разі оцінного долучення обставин справи до нормативної ознаки фактичного складу норми або у разі дискреційного рішення адміністративних органів. Відповідно до цього, результатом цих зважувальних рішень не завжди є умовне відношення переваги між правовими принципами, а може бути будь-який інший юридично релевантний

результат, наприклад, те, що певна обставина справи трапилася у такий-то спосіб, те, що певна обставина справи виконує певну (нормативну) ознаку фактичного складу або те, що поняття закону потрібно тлумачити в певний спосіб. Це широке поняття зважування робить можливим уніфікуючий погляд на «чисту», формальну структуру зважування як такого і зв'язані з нею загальні проблеми раціональності і контрольованості [9, с. 8-9].

Неінтегративну, на наш погляд, модель дихотомії субсумції і зважування пропонує Р. Алексі. Так, він констатує, що у застосуванні права існують дві основні операції: субсумція та зважування. Попри те, що субсумція була значною мірою прояснена впродовж останніх десятиліть, зважування все ще викликає більше питань, ніж відповідей. Найважливішим із цих питань є те, чи є зважування раціональною процедурою (пор. і позицію Г. Штюка і Т. Ріма щодо цього). Звісно, раціональність субсумції справи під правила також викликала чимало сумнівів. У цьому аспекті було досягнуто значного прогресу завдяки відмінності між формальною структурою субсумції та істотною аргументацією, наведеною при застосуванні права. Формальна структура субсумції може бути представлена в дедуктивній схемі [10, с. 433], яка є все ж добре відомою, оскільки вона розробляється з часів Аристотеля і античних стоїків. У цьому випадку йдеться про так зване внутрішнє виправдання правового рішення в сенсі Є. Врублевські, тоді як зважування – це один із варіантів зовнішнього виправдання (при це див., наприклад, [13, с. 17-18]).

Р. Алексі вважає, що зважування можна розглядати як частину більш комплексного принципу, принципу пропорційності. Цей принцип, який неявно чи явно застосовується майже скрізь, де здійснюються повноваження щодо конституційного контролю, має значну внутрішню складність. Він містить три підпринципи: придатності, потрібності та пропорційності у більш вузькому сенсі. Особливий інтерес представляє лише останній із цих принципів. Як правило, його називають «законом зважування», який звучить так:

«Чим більший ступінь незадоволення чи шкоди від одного права чи принципу, тим важливіше задовольнити інший».

Закон зважування можна розбити на три етапи. Перший етап передбачає встановлення ступеня незадоволення або шкоди від першого принципу. За ним йде услід другий етап, на якому встановлюється важливість задоволення конкуруючого принципу. Нарешті, на третьому етапі встановлюється, чи виправдовує важливість дотримання другого принципу шкоду чи незадоволення від першого. Якби було неможливо зробити раціональні рішення про, по-перше, інтенсивність втручання, по-друге, ступені важливості і, по-третє, їх взаємозв'язок один з одним, то заперечення проти ідеї зважування були б виправданими. Отже, все залежить від можливості прийняття таких рішень [10, с. 436-437].

Р. Алексі відповідає на питання, чи існує формальна структура зважування, яка в чомусь схожа на загальну схему субсумції. Відповідь, яку він надає, – позитивна. Незважаючи на деякі важливі відмінності, подібність вражає. Формула субсумції, тобто внутрішнє виправдання, – це схема, яка працює за правилами логіки; формула ваги, тобто зовнішнє виправдання, – це схема, яка працює за правилами арифметики. Але цю різницю не слід переоцінювати. Справжні передумови формули ваги – це не числа, а рішення щодо ступенів втручання, важливості абстрактних ваг і ступенів надійності. Формула субсумції та формула ваги знаходяться на однакових щабелях, оскільки для них обох основою є рішення. Формула субсумції з'єднує їх безпосередньо за допомогою правил логіки, а формула ваги – опосередковано або аналогічно, інтерпретуючи рішення за допомогою чисел. Здається, це найцікавіша формальна відмінність між двома формулами. Вона є вираженням двох вимірів правової аргументації, класифікуючого та розділяючого. Ці два виміри можна і потрібно поєднувати багатьма способами, щоб реалізувати якомога більше раціональності в правовій аргументації [8, с. 448].

Особливо слід відмітити, що підхід Р. Алексі щодо зважування є цікавим в контексті реляційної техніки ще й тим, що зважування принципів як раціональна процедура має завершуватися формуванням норм для вирішення в сенсі Є. Ерліха [12, с. 33], які можуть бути використані як засновки в дедуктивній схемі субсумції. Саме цей факт переконливо свідчить, що дихотомія субсумції і зважування у Р. Алексі не може вважатися інтегративною.

І саме від останнього факту слід відштовхуватися тоді, коли потрібно вибрати підходи. – Г. Штюка, Т. Ріма чи Р. Алексі, – які можуть бути використані в рамках реляційної техніки. Підхід Р. Алексі є простішим для його впровадження в реляційну техніку, оскільки він означає, що зважування може бути субсидіарною складовою реляційної техніки, яку можна розробляти паралельно з уже відомою реляційною технікою. Тобто, при цьому зважування не веде до трансформації вже існуючої реляційної техніки, а тільки її доповнює. Наявність двох форм застосування права веде до поділу реляційної техніки на просту і кваліфіковану реляційну техніку. Причому в першому випадку реляційна техніка обмежується питаннями субсумції під правило, а в другому, перед питаннями субсумції під правило попередньо вирішуються питання зважування принципів.

Отже, субсумція як традиційна форма тієї операції, яка в теорії юридичної аргументації називається внутрішнім виправданням правового рішення, має прямий стосунок до модерної реляційної техніки, тоді як зважування як операція зовнішнього виправдання сьогодні має тільки мізерне значення для такої техніки. Субсумція завоювала своє місце в реляційній техніці, однак існують перспективи, які відкриваються в реляційній техніці для зважування, предметом якого можуть бути інтереси, блага чи, особливо, принципи.

Субсумцію слід розуміти передусім як загальну схему реляційної техніки, а зважування – як субсидіарну процедуру зважування принципів, яка має завершуватися формуванням норм для вирішення в сенсі Є. Ерліха, Р. Алексі та ін. Потенційне запозичення реляційної техніки в Україні має враховувати стан справ з субсумцією і зважуванням, який існує нині в модерній реляційній техніці.

Висновки. Отже, викладене вище дозволяє зробити такі висновки:

По-перше, розвиток реляційної техніки значною мірою залежить від осмислення і запозичення із теорії юридичної аргументації дихотомії субсумції і зважування. Причому потрібно підтримувати зусилля щодо впровадження зважування до реляційної техніки як раціональної процедури застосування права.

По-друге, із двох моделей дихотомії субсумції і зважування, – інтегративної (Т. Рім) і неінтегративної (Р. Алексі), – для реляційної техніки більше значення має остання модель, оскільки вона дозволяє як зберегти вже існуючі здобутки такої техніки, так і субсидіарно отримати нові.

По-третє, подальше дослідження процесу застосування права в реляційній техніці можливе у напрямку розгляду таких його аспектів, як порівняння випадків, зважування інтересів, конкретизації норм тощо.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Daubenspeck H. Referat, Votum und Urtheil : eine Anleitung für praktische Juristen im Vorbereitungsdienst. Berlin : Vahlen, 1884. VIII, 146 S.
2. Daubenspeck H. Referat, Votum und Urteil : eine Anleitung für praktische Juristen im Vorbereitungsdienst. 11., verb. Aufl. / hrsg. von Friedrich Daubenspeck. Berlin, 1911. VI, 320, VIII S.
3. Katko P. Bürgerliches Recht : schnell erfaßt. Berlin [u.a.] : Springer, 2006. 323 S.
4. Ranieri F. Relationstechnik. Ueding G. Historisches Wörterbuch der Rhetorik, Bd. 7: Pos-Rhet. Tübingen, 2005. S. 1157-1161.
5. Schuschke W. Zivilrechtliche Arbeitstechnik im Assessorexamen. Bericht, Votum, Urteil, Aktenvortrag. 35., neu bearb. Aufl. auf Grundlage des 1884 von Hermann Daubenspeck begr. und in der Folge von Paul Sattelmacher, Paul Lüttig, Gerhard Beyer und Wilhelm Sirp bearb. Werkes. München : Vahlen, 2013. XXII, 492 S.
6. Gusseck L. Zu Relation und Rationalität richterlichen Entscheidens. Festschrift für Ulrich Spellenberg. München, 2010. S. 83-98.
7. Логіка : підруч. для студ. / за заг. ред. В. Д. Титова. Харків : Право, 2005. 208 с.
8. Stück H. Subsumtion und Abwägung. ARSP: Archiv für Rechts- und Sozialphilosophie / Archives for Philosophy of Law and Social Philosophy. 1998. vol. 84. No. 3. S. 405-419.
9. Riehm T. Abwägungsentscheidungen in der praktischen Rechtsanwendung : Argumentation, Beweis, Wertung. München : Beck, 2006. XVIII, 281 S.
10. Alexy R. On balancing and subsumption: A structural comparison. Ratio Juris. 2003. Vol. 16. Iss. 4. Pp. 433-449.
11. Bydlinski F. Juristische Methodenlehre und Rechtsbegriff. 2., erg. Aufl. Wien ; New York : Springer, 1991. XV, 671 S.
12. Alexy R. Theorie der Grundrechte. 1. Aufl. Baden-Baden : Nomos-Verlagsgesellschaft, 1985. 548 S.
13. Alexy R. Die logische Analyse juristischer Entscheidungen. Recht, Vernunft, Diskurs : Studien zur Rechtsphilosophie. Frankfurt am Main, 1995. S. 13-51.

REFERENCES:

1. Daubenspeck H. Referat, Votum und Urtheil : eine Anleitung für praktische Juristen im Vorbereitungsdienst. Berlin : Vahlen, 1884. VIII, 146 S. [in Deutsch].
2. Daubenspeck H. Referat, Votum und Urteil : eine Anleitung für praktische Juristen im Vorbereitungsdienst. 11., verb. Aufl. / hrsg. von Friedrich Daubenspeck. Berlin, 1911. VI, 320, VIII S. [in Deutsch].
3. Katko P. Bürgerliches Recht : schnell erfaßt. Berlin [u.a.] : Springer, 2006. 323 S. [in Deutsch].
4. Ranieri F. Relationstechnik. Ueding G. Historisches Wörterbuch der Rhetorik, Bd. 7: Pos-Rhet. Tübingen, 2005. S. 1157-1161.[in Deutsch].
5. Schuschke W. Zivilrechtliche Arbeitstechnik im Assessorexamen. Bericht, Votum, Urteil, Aktenvortrag. 35., neu bearb. Aufl. auf Grundlage des 1884 von Hermann Daubenspeck begr. und in der Folge von Paul Sattelmacher, Paul Lüttig, Gerhard Beyer und Wilhelm Sirp bearb. Werkes. München : Vahlen, 2013. XXII, 492 S. [in Deutsch].
6. Gusseck L. Zu Relation und Rationalität richterlichen Entscheidens. Festschrift für Ulrich Spellenberg. München, 2010. S. 83-98. [in Deutsch].
7. Логіка : підруч. для студ. / за заг. ред. В. Д. Титова. Харків : Право, 2005. 208 с. [in Deutsch].
8. Stück H. Subsumtion und Abwägung. ARSP: Archiv für Rechts- und Sozialphilosophie / Archives for Philosophy of Law and Social Philosophy. 1998. vol. 84. No. 3. S. 405-419. [in Deutsch].
9. Riehm T. Abwägungsentscheidungen in der praktischen Rechtsanwendung : Argumentation, Beweis, Wertung. München : Beck, 2006. XVIII, 281 S. [in Deutsch].
10. Alexy R. On balancing and subsumption: A structural comparison. Ratio Juris. 2003. Vol. 16. Iss. 4. Pp. 433-449. [in Deutsch].

11. Bydlinski F. Juristische Methodenlehre und Rechtsbegriff. 2., erg. Aufl. Wien ; New York : Springer, 1991. XV, 671 S. [in Deutsch].

12. Alexy R. Theorie der Grundrechte. 1. Aufl. Baden-Baden : Nomos-Verlagsgesellschaft, 1985. 548 S. [in Deutsch].

13. Alexy R. Die logische Analyse juristischer Entscheidungen. Recht, Vernunft, Diskurs : Studien zur Rechtsphilosophie. Frankfurt am Main, 1995. S. 13-51. [in Deutsch].

Стаття надійшла до редакції: 25.05.2023

УДК 349.2

DOI: 10.36550/2522-9230-2023-14-339-326

Куркова Ксенія Миколаївна,
доктор юридичних наук, професор
завідувач відділу науково-правових експертиз та законопроектних робіт
Науково-дослідного інституту публічного права
e-mail: kurkova_ksenya@ukr.net
https://orcid.org/0000-0002-4259-5511

АДМІНІСТРАТИВНІ ПРОЦЕДУРИ ПІДТВЕРДЖЕННЯ ВІДПОВІДНОСТІ В ДІЯЛЬНОСТІ ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ З ЛІКАРСЬКИХ ЗАСОБІВ ТА КОНТРОЛЮ ЗА НАРКОТИКАМИ

У статті досліджено особливості здійснення адміністративних процедур підтвердження відповідності в діяльності Державної служби України з лікарських засобів та контролю за наркотиками. Виокремлено види процедур підтвердження відповідності в діяльності Державної служби України з лікарських засобів та контролю за наркотиками: 1) процедури підтвердження відповідності умов виробництва лікарських засобів вимогам GMP; 2) процедури підтвердження відповідності підприємств, які здійснюють оптову реалізацію (дистрибуцію) лікарських засобів на відповідність вимогам GDP; 3) процедури підтвердження відповідності якості лікарських засобів; 4) процедури підтвердження відповідності медичних імунобіологічних препаратів. Визначено, що процедури підтвердження відповідності є окремою групою адміністративних процедур у сфері технічного регулювання в діяльності Державної служби України з лікарських засобів та контролю за наркотиками, що мають складний комплексний характер (мають риси і дозвільних процедур, і контрольних), об'єднуючою рисою яких є гарантування Державною службою України з лікарських засобів та контролю за наркотиками шляхом видачі документа про відповідність якості та безпечності лікарських засобів, в тому числі імунобіологічних препаратів (як тих, що імпортуються на територію України, так і вітчизняної продукції, призначеної для експорту) шляхом підтвердження відповідності нормативно встановленим вимогам якості та безпечності, в тому числі відповідності діяльності суб'єктів господарювання вимогам належної виробничої практики, належної практики дистрибуції з метою захисту життя і здоров'я людини, захисту прав споживачів, створення умов для експорту вітчизняних конкурентоспроможних лікарських засобів, а також розвитку міжнародної торгівлі в цілому.

Ключові слова: Державна служба України з лікарських засобів та контролю за наркотиками, адміністративна процедура, органи публічної влади, лікарські засоби, контроль за якістю лікарських засобів, підтвердження відповідності, сертифікація

Kurkova K. ADMINISTRATIVE PROCEDURES FOR CONFIRMATION OF COMPLIANCE IN THE ACTIVITIES OF THE STATE SERVICE OF UKRAINE ON MEDICINES AND DRUGS CONTROL

The article examines the peculiarities of the implementation of administrative procedures for confirmation of compliance in the activities of the State Service of Ukraine on Medicines and Drugs Control. The types of procedures for confirming compliance in the activities of the State Service of Ukraine on Medicines and Drugs Control are distinguished: 1) procedures for confirming compliance of the conditions of production of medicinal products with GMP requirements; 2) procedures for confirming the compliance of enterprises that carry out the wholesale sale (distribution) of medicinal products for compliance with GDP requirements; 3) procedures for confirming compliance with the quality of medicinal products; 4) procedures for confirming the conformity of medical immunobiological preparations. It was determined that compliance confirmation procedures are a separate group of administrative procedures in the field of technical regulation in the activities of the State Service of Ukraine on Medicines and Drugs Control, which have a complex and complex nature (have features of both authorization procedures and control procedures), the unifying feature of which is guarantee by the State Service of Ukraine on Medicines and Drugs Control by issuing a document on compliance with the quality and safety of medicinal products, including immunobiological drugs (both those imported into the territory of Ukraine and domestic products intended for export) by confirming compliance with the regulatory requirements for quality and safety, including compliance of the activities of business entities with the requirements of proper production practice, proper distribution practice with the aim of protecting human life and health, protecting consumer rights, creating conditions for the export of domestic competitive medicinal products, as well as the development of international trade in general.

Key words: State Service of Ukraine on Medicines and Drugs Control, administrative procedure, public authorities,